

нагадуванні обставин, що сприяє збудженню асоціативних зв'язків. Дані для нагадуючих запитань слідчий одержує з матеріалів кримінального провадження, показань інших осіб, оперативно-розшукових відомостей.

Позитивний ефект у пригадуванні забутого має постановка запитань у хронологічній або логічній послідовності про попередні, супровідні та наступні за подією злочину обставини.

Система тактичних прийомів, спрямована на актуалізацію забутого, включає й такий прийом, як показ свідку або обвинуваченому речових або письмових доказів. Тут процес пригадування ґрунтується не тільки на розумових асоціаціях, а й на безпосередніх зорових відчуттях.

Тактичним прийомом, який сприяє актуалізації забутого, є демонстрація допитуваному іншої матеріалізованої інформації з метою оживити у його пам'яті обставини баченої ним події. Так, для актуалізації забутого можуть бути успішно використані різні фотознімки, схеми, малюнки, макети, тощо.

Актуалізації забутого може допомогти й такий тактичний прийом, як допит на місці події. Психологічною підставою його є повторне сприйняття допитуваним обстановки, в якій відбувався злочин.

До системи тактичних прийомів, яка сприяє актуалізації забутого, належить оголошення показань інших осіб. У процесі оголошення показань необхідно пред'являти не протокол у цілому, а зачитувати фрагменти, що стосуються тільки обставин, за яких певний факт мав місце.

Аналізуючи викладений матеріал, ми можемо зробити висновок, що всі вище перераховані тактичні прийоми, а саме: постановка нагадуючих запитань, показ доказів, демонстрація іншої матеріалізованої інформації, допит на місці події, оголошення показань інших осіб, дає змогу актуалізувати забуте у пам'яті допитуваного.

Список використаних джерел

1. Шепітько В.Ю. Криміналістика: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 728 с.
2. Кримінальний процес України: Підруч. для вищих навч. закл. України / За ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. – Харків, 2000. – 494 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України.

Дрозд В.Г.

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ

Як відомо, процесуальною формою використання спеціальних знань при розслідуванні тілесних ушкоджень є судова експертиза. Відповідно до ч. 1 ст. 242 КПК України експертиза проводиться якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування

питань права. Однак, ч. 2 цієї статті передбачені випадки обов'язкового її призначення. У розслідуванні за даною категорією злочинів судова експертиза призначається для встановлення причин смерті, встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень, а також визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності [1].

Стаття 69 КПК України визначає поняття судового експерта, під яким пропонується розуміти особу, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

За результатами проведеного дослідження експерт складає висновок – докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи (ч. 1 ст. 101 КПК України).

Вивчення матеріалів кримінальних проваджень про тілесні ушкодження показало, що в процесі розслідування призначалися та проводилися такі види експертиз: судово-медична (потерпілого – 96,1%) та (підозрюваного – 7,8%); судово-психіатрична (підозрюваного) – 68,6%; медико-криміналістична – 60,8%; балістична – 15,7%; дактилоскопічна – 23,5%; трасологічна – 37,3%; мікрооб'єктів – 25,5%; судово-наркологічна (підозрюваного) – 7,8%; холодної зброї – 15,7%; імунологічна – 1,96%.

З наведеного видно, що більша частина судових експертиз при розслідуванні тілесних ушкоджень належить судово-медичним, судово-психіатричним та криміналістичним дослідженням. Важливим елементом організації проведення судово-медичної експертизи є вибір моменту її призначення та формулювання завдань експерту. Обумовлюється це динамічним станом здоров'я потерпілого. Слідчий у таких провадженнях завжди має враховувати таке: а) можливість настання смерті потерпілого; б) перебіг природних процесів загоєння ушкоджень і обмеженість методів дослідження тіла живої людини; в) можливість змін ознак, що впливають на визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

Варто зауважити, що самої потреби у спеціальних знаннях ще недостатньо для призначення експертизи. Слідчим мають бути зібрані матеріали, необхідні для проведення дослідження та формулювання висновку. У кримінальних провадженнях щодо заподіяння тілесних ушкоджень така ситуація складається на початковому етапі розслідування. Як правило, збирання необхідного матеріалу потребує певного часу, проте відкладати її призначення на завершальний етап розслідування не має сенсу. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень показало, що матеріали для дослідження експерту подаються не в повному обсязі. Слідчі направляли експертам самих осіб, а інколи окремі протоколи слідчих (розшукових) дій.

За запитом експерта представлялися додаткові матеріали, що потрібні для дослідження, зокрема це: характеристики, довідки, медичні документи (історія хвороби). Це є наочним свідченням недооцінки консультацій зі спеціалістом, який міг зорієнтувати слідчого на збирання матеріалів, які характеризують психічне здоров'я, фізичний стан людини, інформації про особливості становлення особистості та її психологічні особливості. Важливу інформацію можуть містити неофіційні особисті документи, щоденники, записні книжки, замітки, листи, вірші, проза, малюнки тощо, які можуть міститися як на паперових так і на електронних носіях (комп'ютери, дискети, диски, флешки тощо). Додаткові відомості, потрібні експерту для обґрунтування висновку, можуть бути отримані в процесі допиту чергового лікаря, який приймав хворого, хірурга, який проводив операцію, лікаря, який спостерігав за хворим і спілкувався з ним. Доцільно щоб під час такого допиту був присутній судовий медик, який може звернути увагу на обставини, що мають важливе значення для формування висновку.

При призначенні судово-медичної експертизи слідчий в постанові має сформулювати типові для таких ситуацій запитання, а також врахувати ознаки конкретної специфічної ситуації. Орієнтовний перелік питань такого виду експертизи викладено у роботі Б.Г. Гончаренка «Експертизи в судовій практиці» [2]. Однак, можна виділити питання, які частіше за все ставлять експерту-судовому медику у провадженнях щодо заподіяння тілесних ушкоджень, зокрема такі: 1) в якому положенні перебував потерпілий в момент заподіяння тілесних ушкоджень?; 2) яка кількість тілесних ушкоджень, їх локалізація, характер, ступінь тяжкості кожного?; 3) у результаті якого виду травматичної дії (предмета) могли бути спричинені виявлені ушкодження?; 4) які характеристики мав травмуючий чинник (предмет)?; 5) який безпосередній механізм (механізми) заподіяння ушкоджень?; 6) на якій відстані від постраждалого відбувся вибух? Одиничне чи неодноразові осколочні поранення заподіяні потерпілому? Чи є тілесне ушкодження кулевим, дробовим, осколочним? Одним чи кількома пострілами заподіяні тілесні ушкодження?; 7) як відобразилися на тілі потерпілого особливості предметів, що використовувалися для заподіяння тілесних ушкоджень?; 8) ушкодження заподіяно самим потерпілим чи іншою особою?; 9) який ступінь тяжкості заподіяних потерпілому тілесних ушкоджень?; 10) чи могли заподіяні ушкодження утворитися за обставин, викладених у постанові про призначення експертизи. С.О. Сафронов пропонує ставити перед експертом питання про встановлення остаточного результату ушкодження, а також ступінь втрати потерпілим працездатності. Якщо тілесних ушкоджень декілька і заподіяні групою осіб, обов'язково встановити внаслідок якого настала смерть потерпілого [3].

Загальна методика судово-медичної оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень полягає у такому: 1) виявлення ушкодження та визначення його суті; 2) співставлення ушкодження з переліком небезпечних для життя тілесних ушкоджень (викладені у вказаних вище Правилах); 3) якщо ушкодження не входить до цього переліку, то виявляють, залежно від

реального наслідку, чи мало це ушкодження інші ознаки тяжкого тілесного ушкодження; якщо такі ознаки є, то ушкодження визначають як тяжке тілесне; якщо – ні, то переходять до наступного етапу оцінки ступеня тяжкості; 4) залежно від реального наслідку ушкодження виявляють ознаки тілесного ушкодження середньої тяжкості; якщо такі ознаки є, то ушкодження визначають як тілесне ушкодження середньої тяжкості; якщо таких ознак немає, то переходять до наступного етапу; 5) залежно від реального наслідку ушкодження виявляють ознаки легкого тілесного ушкодження [4].

Крім того можуть проводитися інші різновиди судово-медичної експертизи. Зокрема, це судово-медична експертиза речових доказів, завдяки якій досліджуються різні об'єкти як біологічного (кров, сперма, волосся, слина, сеча, кал, жіноче молоко, кістки, органи та тканини тощо), так і небіологічного походження (одяг, знаряддя травми, транспортні засоби тощо) [5].

Останнім часом набуває поширення експертиза судово-медичної імунології. Такий вид дослідження проводиться з метою встановлення наявності і групової належності об'єктів людського походження (крові, виділень, волосся, кісток тощо), встановлення батьківства, материнства, підміни дітей тощо з використанням спеціальних методів, методик і знань у галузі судової медицини.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 квіт. 2013 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2013. – С. 138. – (Кодекси України).
2. Експертизи в судовій практиці / [за заг. ред. В. Г. Гончаренка]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 180-185, 187-188.
3. Сафронов С.О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / С.О. Сафронов. – К., 1999. – С. 12.
4. Експертизи в судовій практиці / [за заг. ред. В.Г. Гончаренка]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 187.
5. Експертизи в судовій практиці / [за заг. ред. В.Г. Гончаренка]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 189.

Ергард Н.М., Юрченко В.Т.

ПРОБЛЕМНІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ЛІКАРІВ-КОНСУЛЬТАНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ КОМІСІЙНИХ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ЗГІДНО З НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Ще у 2012 році набув чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України (надалі КПК України), проте і досі є невирішеними низка